

PREKARNOST V ARHITEKTURI, pismo študentov arhitekture

Nedavno pismo študentov arhitekture v zvezi z izkoriščanjem s strani njihovih profesorjev je hipoma postalo predmet moje pozornosti. Čeprav menim, da ne moremo govoriti o absolutnem izkoriščanju, saj imajo določeno korist od dela v arhitekturnih birojih profesorjev tudi študentje, pa se je nemogoče izogniti razumevanju, da pa se profesorji na Fakulteti za arhitekturo s študentskim delom okoriščajo.

Torej, gre za dva poudarka, en je občutek izkoriščanosti pri študentih, drugi pa je ta, da se profesorji okoriščajo s strani študentov. Torej, da status študenta posmeznikov izrabljajo za svojo zasebno korist, kar pomeni, da se profesorji posredno okoriščajo z denarjem oziroma sredstvi, ki ga država vsako leto namenja brezplačenemu študiju na javni univerzi. Po drugi strani imamo tudi paradokso situacijo, kjer država po eni strani že tretje desetletje zagotavlja nesorazmerno veliko število vpisnih mest, fakulteta pa se ob tem aktivno trudi, da upad med študijem ne bi bil velik. Vsak študent šteje.

Ministrstvo za kulturo še zmeraj poklic arhitekta obravnava kot deficitarni poklic, kot poklic, s katerim se je mogoče samozaposliti v kulturi, in ob tem arhitektom zagotavlja tudi pravico do plačila prispevkov, ki služi zgolj temu, da je tak samozaposlen arhitekt lažje »zaposljiv« pri potencialnem »delodajalcu«. Tudi v tem primeru lahko sledimo istemu principu, država nadomešča prispevek, ki bi ga moral posameznik vplačati, čeprav se ukvarja s povsem tržno dejavnostjo, kjer »formalno« s strani ZAPS (Zbornica za arhitekturo in prostor) obstaja celo cenik arhitekturnih storitev.

V nadaljevanju bi lahko nanizal še več poudarkov o tem, kakšne posledice prekarnost prinaša sami stroki, vendar je prekarne oblike dela ves čas potrebno razumeti kot izrazito splošen problem, ki presega zgolj prekarnost v arhitekturi. Ravno tovrstna oblika organiziranja dela arhitekturnega projektiranja je prispevala največ k temu, da sta strokovnost in vloga poklica v zadnjih dveh desetletjih degradirali.

Bom pa opozoril še na eno reč. Po zadnjem pismu študentov smo bili priča neki situaciji, ki predstavlja določen precedens. Ob protestu študentov glede okoriščanja s strani profesorjev, se profesorji niso postavili ne na stran študentov, ki bi odrazila avtonomijo fakultete, prav tako profesorji niso prepoznali, da je problem študentov tudi problem njih samih. Namesto, da bi se fakulteta odzvala na način, ki bi sprožil obsežno razpravo o tem, kako je stroka organizirana, ki bi s svojo avtonomijo morala začeti z izvajanjem analiz in nadalje rešitev, kako rešiti situacijo, so se profesorji odzvali z aroganco, poniževanjem in grožnjami. Se sploh zavedamo, čemu smo priča? Lažje je študenti siliti v to, da cele noči lepijo vsečne makete, ki se jih na koncu leta pokaže županu, kot pa da bi se jim dalo priložnost misliti o svojem delu, o svoji prihodnosti.

Prekarnosti v arhitekturnem poklicu smo v Sloveniji priča že od časov, ko ta še ni bila prepoznana kot splošen družbeni problem in se je prekarnost lahko utemeljevalo z entuziazmom, mladostniško zagnanostjo in splošnim obosamosvojitvenim družbenim optimizmom. Tu je ta poklic oral ledino. Toda na Fakulteti za arhitekturo gre še za eno stvar, še

za eno ledino, ki nam mora kot skupnosti predstavljati grozeče svarilo o tem, kaj se zgodi, če fakulteta izgubi svojo avtonomijo, kaj se zgodi, če se študij podredi zahtevam trga. Ne gre samo za število mest, ki se prilagaja potrebam trga, gre namreč za nekaj dosti hujšega, gre za neposredno okoriščanje z ljudmi s statusom študenta.

Fakulteta za arhitekturo in ZAPS sta glavni instituciji v državi, ki urejata poklic arhitekta. Kot taki bi ne smeli biti uzurpirani s strani subjektov »svobodne podjetniške iniciative«, ampak bi morala država preko teh institucij zagotoviti nadzor nad poklicem, čigar vloga je obča skrb za kvaliteto našega bivanja. Zakaj se ta nadzor ne izvaja, je poglobitno vprašanje, ki ne zadeva samo te stroke, samo enega specifičnega lobija, ampak je poglobitno vprašanje o naši prihodnosti, katere največji obet so mladi.

Peter Karba (arhitekt, sodelavec Radia Študent, član uredništva revije Razpotja)
marec, 2019